

הלכות פסח סימן תפג תפר

ביאורים ומוספים

לתותה. ומימי לענין דבש שמביאים בחמיות מן הכוזבת, כתב הרמ"א שם שנהגים בו היתר, וביאר המשגיב שם (סיק טז), שהואיל תרדין מעורבת בו שעוה בעין, אין דרך לזייפו ולערב בו סולת, ולכן מותר לעשות ממנו משקה אפילו בפסח עצמו, אם אין לו משקה אחר.

ולענין דבש המובא בכלים קטנים, שאין בו שעוה, כתב המשגיב (שם) שדרך הגוים לערב בו קמח, ולכן אסור לאכול או לעשות ממנו משקה בפסח. ולעשות ממנו משקה קודם הפסח, כתב (שם) שאף שיש שמחמרים בזה, משום שמצוי שמעריבים בו הרבה קמח עד שאין בתערובת המים ששים כגדרו לבטלה, מימי למעשה נהגים להקל בדבר קודם הפסח, משום שתולסם שהקמח בטל בשישים נאלא אם כן יזוע שהודך באותו מקום לערב בו הרבה קמח. והוסיף, שהמחמיר שלא לעשות משקה אלא מרובש הבא בחבית עם השעוה, חבא עליו ברכה.

[משנ"ב ס"ק יא]

אם הוא מְמַרְמְרֵינָהוּ (15) וכו', וְאֶפְשֶׁר עוֹד, דָּאֵם שְׁתִּית רַב קְהָמָן לְאֶקְרִיין אוּ עֶפְ"ל־טְרָאָנְ"קֵי (16).

(15) ובגדר חמר מדינה, ראה מה שכתבנו לעיל (סי' רצו ס"ק ט"ז).
(16) ולענין ברכת העפיל טראניק, כתב לעיל (סי' רח ס"ק ז') שברכתו 'שהכל'.

[שעה"צ ס"ק ח]

וְהַגְרִיז בְּסִימָן תַּעֲב מְשַׁמֵּעַ שְׁמַחְמִיר בְּהָ"ה (17).

(17) וי"ש של פסח [כשאין לו יין ומי דבש], כתב הערוך השלחן (סי' ג') שגם לדעת המחמירים בלאקריין ובעפיל טראניק, מימי על י"ש אפשר לעשות קידוש וכן לשותות ממנו ארבע כוסות. משום שגם הוא חמר מדינה, ורבים נושמים עליו קידוש גם בשאר ימות השנה. וכתב, שעל כל פנים לא יעשנו חוק מאד, כדי שיוכל לשותות ממנו רוב רביעות.

[ביה"ד"ה עד שגומר הקדוש]

וּמְקַרְבֵּי יַעַל אֲכִילַת מִצֵּה (18).

(18) ובטעם הדבר שאינו מברך על אכילת מצה עד לאחר שיגמור את הקידוש, ביאר השו"ע הרב (סי'א) שקידוש היום הוא חדיר מברכת על אכילת מצה, כיון שנהגה הוא בכל שבת ויום טוב.

סימן תפד

מי שרוצה לעשות הסדר בהרבה בתים

[שעה"צ ס"ק א]

דָּאֵם יוֹדְעִים, אִין (כֵּן) לְתַתְּלָהּ לְהוֹצִיא, וְקוֹלְעִיל בְּסִימָן רַעַג סְעִיף ד' (רָצֵן) שֵׁם בְּמִשְׁנֵה בְּרוּנָה (14).

(1) ושם (סי' כ) התבאר, שאם השומעים קידוש ממי שכבר יצא ידי חובת קידוש יודעים לקדש בעצמם, יש אומרים שאינם יוצאים ידי חובה בשמיעה, ודעת הפרי חדש שבכל אופן יכול להוציאם ידי חובה. והארצות החיים הסיק, שמעיקר הדין יכול להוציאם בכל אופן, אך לכתחילה כיון שהמוציאם אינו יוצא עכשיו בקידוש והם בקיאים בכך, מצוה שיקראו בעצמם.

[משנ"ב ס"ק ו]

וּמְנִיחֵי יְדֵי עֲלִירֵי.

(9) ובשעה שמברך המוציא, כתב השו"ע לעיל (סי' קסו ס"ד) שיתן עליו את שתי ידיו, כיון שעשר האצבעות הן כנגד עשר מצוות החלויות בפח [וראה שם טעמים נוספים].

והעושה קידוש על הפת, ודאי צריך ליטול את ידיו קודם הקידוש, כמבואר במשגיב לעיל (סי' רעא ס"ק טא).

[משנ"ב ס"ק ז]

דְּכָר שְׁמִינִי שִׁיף סְאָתָה הַפְּאָקֵל אִין מְקַרְבֵּי עֲלִיקָה (10).

(10) וכן כתב לעיל (סי' קעד ס"ק טז), שפירות הבאים להמשיך את תאות האכילה אינם טעונים ברכה בתוך הסעודה, ואין דינם כשאר פירות שבתוך הסעודה שטעונים ברכה. ודבר זה משמע מדברי הבדלה לעיל (סי' קעו ס"ב ד"ה טעונים) שתלוי בכל אדם ואדם, שאם אוכלו כדי לעורר את התיאבון הרי הוא פטור מברכה, ואם אוכלו כקנינה סעודה חייב לברך עליו. וכן לענין שתיות י"ש בתחילת הסעודה, שאז אינו בא לעורר תאות המאכל כל כך [וכאופן זה ראה לברך עליו], נקט בשעה"צ לעיל (סי' קעד ס"ק מב) בשם המשמת אדם, שתלוי הדבר בטבע האדם, שאם מתכוין לשתותו כדי לעורר את התיאבון, הרי זה פטור מברכה.

[משנ"ב ס"ק ח]

וְאֵם לְאוּ, מְקַרְבֵּי עֲלִיקָה יְבֻרָא פְרִי הַאֲדָמָה (11).

(11) ואף שלענין מרור כתב בבית"ל לעיל (סי' תעג ס"ו ד"ה ואינו) שלדעת הגר"א נחשב הוא כדברים הבאים בתוך הסעודה ואין צריך לברך עליו, מימי בכרפס, כיון שאינו נאכל בתוך הסעודה אלא במקרה, יתכן שאין דינו כמרור, ונפטר בברכת המוציא רק אם בא להמשיך תאות המאכל.

[משנ"ב ס"ק ט]

וּמְקַרְבֵּי עַל הַקְדוּשָׁה (12).

(12) ובטעם הדבר שאינו אוכל את המרור קודם ההגדה, מיד לאחר אכילת המצה, כתב השו"ע הרב (סי'ב) שמן הדין אין לאכול את המצה ואת המרור קודם ההגדה, שהרי בצווי על ההגדה נאמר 'בעבור זה עשה ה' לי', ודרשו חכמים 'בשעה שמצה ומרור מונחים לפניך', ואם כבר אכל מהם, שוב אין ראה לומר 'בעבור זה', ומימי מצוה חייב לאכול קודם ההגדה, כיון שצריך לקדש על הפת, ולהמתין מלקדש עד אחר ההגדה אינו יכול, שהרי צריך הוא לאכול את הכרפס קודם ההגדה, ואסור לטעום כלום קודם הקידוש.

[משנ"ב ס"ק י]

שְׂאִין צְרִיף לְבָרַךְ שְׁנֵית עַל הַמִּצֵּה, אֲחִי-עַל-גַּב דְּהַפְסִיק הַרְבֵּה בְּאֲמִירַת הַגָּדָה (13).

(13) וכמו שכתב לעיל (סי' קפד ס"ק יז) ובמה"ל (סי' קצ ס"א ד"ה אחר), שדעת הרבה אחרונים שכל שלא הסיח דעתו מהאכילה או מהשתיה, לא נתבטלה הכרחה הראשונה, ואפילו שהחל כל היום.

[משנ"ב ס"ק יא]

עֵץ לְעִיל בְּסִימָן תַּסוּ סְעִיף ח' בְּהַגָּדָה (14).

(14) שם כתב הרמ"א שיש המחמירים שלא לאכול בפסח רבש של גוים, וביאר המשגיב שם (סי' כד), שהוא משום שרגילים לערב בו סולת

הלכות פסח סימן תפח

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

ובלא ברית המזון אסור לעקר ממקומו לילך למקום אחר².

2) ועם הדבר מבואר ברמ"א לעיל (סי' קעח ס"ב), שלכתחילה אסור לעקר ממקומו בלא ברכה, משום שחוששים שמא ישכח לחזור ולאכול.

ואף אם עוקר ממקומו למקום אחר על מנת לחזור אחר כך לאכול ולברך במקומו, מ"מ חוששים שמא ישכח לחזור לאכול ולברך, או שיששהה עד שירעב ויפסיד לגמרי את ברכת המזון, וכמו שביאר המשנ"ב שם (ס"ק לב).

והוסיף שם, שאפילו במקום שכלל אין לחוש לכך, כגון אם מזמזמים אותו לאכול פת במקום אחר, שאז אין לחוש לכך כלל, כיון שהולך לאכול שם ויברך שם אחר אכילתו, מ"מ לכתחילה לא יעקר ממקומו עד שיברך. שדוקא בדיעבד כשכבר יצא ממקומו מותר לו לאכול ולברך במקום השני, מפני שגם שם מקומו הוא, אבל לכתחילה מצוה לברך במקום שאכל קודם שיצא.

[משנ"ב ס"ק ד]

והוא על-גב דבשאר פרקות הנהגין קמא לן שאין יכול לברך לאחרים אלא-אם-כן נהנה עיניהם³ וכו', וכן פרק הנהגות חשיב גם-כן מצוה ויכול להוציא אחרים⁴.

3) ובטעם הדבר כתב לעיל (סי' קסז ס"ק צב), שדוקא בברכת המצות יכול להוציא את חבריו ידי חובה אפילו אם הוא עצמו כבר יצא ידי המצוה הרי זה כאילו הוא עצמו לא יצא, מה שאין כן בברכות הנהגין, שאף שחובה על הנהנה לברך, ואסור ליהנות מהעולם הזה בלא ברכה, מ"מ בידו שלא ליהנות ולא לברך, לכן חבריו שאינו נהנה אינו נקרא מחייב בברכה זו.

4) ואף שבברכת המוציא בשלש סעודות השבת, כתב השו"ע לעיל (שם ס"ב) שאינו יכול להוציא אחרים אם אינו אוכל בעצמו, וביאר המשנ"ב (שם ס"ק צד ובסי' רעג ס"ק ט) משום שאינו חובה עליו משום מצוה, אלא שאם רוצו ליהנות מאכילה בשבת חייב לברך על לחם משנה, אך אם הוא נהנה להתענות אינו חייב לאכול. ולכאורה כך הדין גם בברפס, שכן אינו בא אלא כדי להתמיה את התינוקות ואכילתו אינה חיוב, ומדוע אם כן יכול להוציא אחרים בברכתו גם אם הוא עצמו אינו אוכל, וביאר הגרש"ז ארעברך (שש"כ פני"א הע' יח) ששונה הכרפס, שהרי עיקרו הוא למצוה ולא כדי ליהנות ולהתענג, מה שאין כן לחם משנה, שעיקרו נקבע למי שרוצה לאכול בשבת שיהנה מאכילה חשובה.

[שעה"צ ס"ק ז]

ואם חצה להניח מקלל אשיקוטן עד שיאכל וישמה קבית אחר ויחזור ויברך שם ברכת המזון לשא"י⁵.

6) וכן לגבי אדם שרוצה לחזור אחר וימון לברכת המזון, ורצה ללכת לבית שכנו לברך שם, כתב לעיל (סי' תעט ס"ק ט) שלא יאכל את האפיקומן בביתו, וביאר, כיון שבעל כרחו יצטרך לאכול דבר מה בבית השכן כדי להצטרף לברכת המזון, ואסור לאכול אחר האפיקומן שום דבר, וגם את האפיקומן עצמו אסור לחלק ולאכול בשני מקומות, לפיכך יאכל את האפיקומן במקום שמומן ומברך בו, וגם ישתה שם את הכוס השלישי וישאר שם עד גמר הסדר, ואם רוצה לחזור לביתו, יעשה זאת אחר ברכת המזון, ויגמור בביתו את ההלל וישתה שם את הכוס הרביעי.

[משנ"ב ס"ק ז]

הבכרת המזון אין להוציא אחר אלא-אם-כן אכל ונתחייב גם-כן⁶, הדין כן ויכול להוציא אחר אלא-אם-כן אכל ונתחייב גם-כן⁷.

6) וביאר לעיל (סי' קצז ס"ק כד), שאף שמדאורייתא יכול הוא מדין 'ערבות' להוציא את חבריו גם בברכת המזון, שכן כל דבר שחבירו חייב בו מדין 'ערבות' נחשב שגם הוא חייב בו, מ"מ מדרבנן אין לו להוציא את חבריו בברכת המזון אלא אם כן גם הוא מחייב לברך.

7) וכשהם שלושה החייבים בו, כתב לעיל (שם) טעם נוסף לכך שלא יברך עבודם, משום שאינו יכול לזמן ולומר 'שאכלנו' כשהוא לא אכל, והביא שהמג"א מסתפק כשחבירו אינו חייב בו, האם יכול להוציא ידי חובה, וצידד המג"א להחמיר.

[משנ"ב ס"ק ח]

הדין הוא רק מלמדו לברך⁸.

8) וכן כשמלמד תינוקות לברך ברכות כדי להרגילם בכך, כתב לעיל (סי' רטו ס"ק יד) שמתיר לו להזכיר את השם ואין זה לבטלה, שהרי על כרחך צריכים ללמוד עמהם כדי להנכחם בלימוד התורה ובקיום המצוות, וכמו שכתוב 'ולמדתם אותם את בניכם וגו'.

[שעה"צ ס"ק י]

הם מירי שאומר עבדים כל הנהגה⁹.

9) כלומר שהם רק שומעים, ואינם אומרים אחריו את הברכה בפיהם.

סימן תפח

דין מי שנושבע שלא לאכול מצוה

[משנ"ב ס"ק א]

לשבעה חל ככולל דברים המפירים עם דברים הקטורים בשב ואל תעשה¹⁰.

1) ודין שבועה החלה על מצוה כשכולל בה גם דברי הרשות, ביאר הש"ך (י"ד סי' רלו ס"ק טו) שאינו תלוי אם היא מצות עשה או מצות לא תעשה, אלא שאם נשבע על דבר שהוא בקום ועשה [כגון שנשבע לאכול גבילות ושחוטות] אין שבועתו חלה, כיון שאין אומרים לאדם עמוד וחסא כדי לקיים את שבועתך, אבל אם שבועתו היא בשב ואל תעשה וכגון שנשבע שלא יאכל תמרים ובגבילות חלה שבועתו.

[ביה"ל ד"ה שבעה]

דאם אפר ישלא אכל מצוה זו, אסור אפלו לית לה אחריתא, וימירו לה שבועת¹¹. דאם אפר ישלא אכל כל שבוע של פסח, חל השבעה ככולל¹².

2) ואף אם אסר אכילת מצוה זו בליל פסח, מבואר ברב"ר המור וקציעה שחלה שבועתו, אמנם החזו"א כתב (ח"מ ליקוטים סי' כד לדף כב, א ד"ה יש לעיין) שיש לעיין אם חלה שבועתו.

3) ואם פירט ואמר ישבעה שלא אוכל מצוה בליל פסח ובשבעת ימי החג, כתב החזו"א (א"ח סי' קכג ס"ק ב) שכיון שהוכיח בפרד את ליל הפסח, אינה נחשבת שבועה שכוללת דברים המותרים, אלא שבועה נפרדת לליל פסח ועוד שבועה לשאר ימי החג, ולכן על ליל הפסח לא חלה שבועתו.

הַלְכוֹת פֶּסַח סִימָן תּוֹ תּוֹ

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק ג]

דאין שבוועה קלה על דבר מצוה⁽⁴⁾ וכו', דמרוז פזמן הנה דרפנן⁽⁵⁾ ושבוועה תלא אפצה דרפנן⁽⁶⁾.

(4) ובטעם הדבר כתב הלבוש (סי"א), מאחר שהוא כבר מושבע ועומד מהר סיני לקיים את המצוה, איך ישבע לבטלה, ואין שבוועה זו חמורה יותר מן הראשונה, ואדרבה הראשונה היא חמורה, שהרי היא כוללת התחייבות לקיים את כל התורה כולה.

(5) וכמבואר בגמרא (פסחים קב, א) והובא לעיל (סי' תעג ס"ק לג), שנלמד מהכתוב (במדבר ט יא): "על מצות ומרורים יאכלהו", שהיוב מרוז מן התורה הוא בזמן שיש קרבן פסח, ועכשיו שאין קרבן פסח, אין מצות מרוז אלא מדרבנן.

(6) דוקא אם נשבע לבטל מצוה דרבנן בשב ואל תעשה, אבל אם נשבע לבטלה בקום ועשה, כתב השריע (יו"ד סי' רלט סי'ו) שאין השבוועה חלה. וכיאר השר"ך שם (סי' כ), שאין השבוועה חלה היינו שאינה גורמת לאיסור, כיון שהוא מחויב להתירה. עוד ביאר השר"ך, שיש איסור מן התורה בלא תסור לעבור על דבר שנאסר מדרבנן. ועוד, שחכמים העמידו דברהם כשל תורה.

סימן תפו

[משנ"ב ס"ק א]

בינונית עם קלפתה⁽¹⁾, נרצת הנקב"ם, דכזית הוא בשליש ביצה⁽²⁾ וכו', יש להחמיר ולקבל על-פניו פחצי ביצה⁽³⁾ וכו', אך לבתפלה, פתן שצריך לקרן על הפרור נראה דאין להקל בנה⁽⁴⁾.

(1) אמנם לגבי איסור אכילה ביום הסיפורים, הביא לקמן (סי' תריב ס"ק ב) מחלקת האחורנים מהו השיעור, שדעת הרגול מרבבה שכבותבת הגסה היא מעט פחות מביצה בלי קליפתה, ואילו דעת השרות בנין ציון (החדשות סי' ל), שמשערים בביצה עם קליפתה. ולגבי חיוב נטילת ידיים קודם אכילת פת, שטעמו כדי שלא יבוא לידי טומאת אוכלים, כתב השריע לעיל (סי' קנח סי"ב) שאם שיעור הפת הוא פחות מכביצה שבשיעור זה אינה מקבלת טומאה, יטול ולא יברך, וכתב המשנ"ב שם (סי' ט) שמשערים בביצה בלא קליפתה.

החזו"א (א"ח סי' לט ס"ק י) כתב על דברי המשנ"ב (כאן), שיהיה שיש לשער לפי ביצה בלי קליפתה.

ובענין קביעת שיעור קליפת הביצה, כתב החזו"א (שם) שאי אפשר לקבוע שיעור לקליפת הביצה כמה הוא יחס לביצה עצמה, שהרי ככל שהביצה גדולה יותר מתמעט חלקה של הקליפה כנגד הביצה, ועוד, שכשמסירים את קליפת הביצה הרי נחסרת גם בעת האויר שיש בתוך הביצה, ולאותה בעת אויר אין שיעור קבוע והיא משתנה מביצה לביצה, ולכן אפשר רק לשער בקירוב. לפיכך, כשנוגע הדבר למעשה, אין לצמצם במידות אלא יש להוסיף מעט.

הגרי"ח נאה (שיעורי תורה סי' ג ס"ט) כתב, שלפי שיעורי ומנינו הקליפה היא בשיעור של אחד מחמש עשרה מהביצה, ועל כן שיעור ביצה בלא קליפתה הוא 53.8 סמ"ק. אמנם, בספרו שיעורי ציון (עמ' ט) כתב, ששיעור ביצה בלי קליפתה הוא 54.75 סמ"ק.

(2) וכתב החזו"א (א"ח סי' לט ס"ק יז), שאפשר לסמוך על דעת הרמב"ם ששיעור כזית הוא שני שלישי ביצה של ומנינו עם קליפתה.

(3) ולגבי פירושים הנדבקים בין השינויים, כתב המנחת חינוך (מצוה י אות ב) שאינם מצטרפים לשיעור כזית, אבל פירושים הנמצאים בין החנוכים (פירוש רש"י (חולין קג, ב ד"ה בין) שהוא המקום הנקרא חוין] מצטרפים, והורה הגרי"ש אלישיב (הלילה הוה עמ' 24) לחוש לדעת המנחת חינוך. וכן לגבי הפירושים הנדבקים במכשירים הקבועים בפיו או בחורים שיש לו בשינוי, דעת הגרי"ח קרליץ (חוש שמי פסח פ"ז ס"ק כט) שיש לחוש גם לכך שחלק משיעור הכזית נשאר במקומות אלו

ואינו מצטרף לשיעור אכילה, ולכן יש להוסיף על שיעור אכילתו כך שיהיה יאכל כזית. אמנם, מי שיש לו שיניים בריאות, אינו צריך לחוש שמא ישאר חלק מהמצוה בין שיניו.

(4) כלומר, אין להקל ולסמוך על שיטת הרמב"ם שזית הוא שליש ביצה, אלא יש להחמיר כשיטת התוספות שזית הוא חצי ביצה. אבל להחמיר מחמת הברכה כפי שיטת הצ"ח שהביצים של היום התקטנו מאד חז"ל, ולהקפיד משום כך לאכול שיעור ביצה שלימה, כתב בשו"ת שבט הלוי (ח"ד סי' ס ס"ק א) שאין לחוש לכך, כיון שכבר יודע בין הפוסקים שהסוד השריע סתמו בכמה מקומות שלא התקטנו השיעורים, וגם אין לחוש שלאחר סתימת השריע עד היום התקטנו השיעורים, כיון שהחוש מוכיח לא כך, ועל כן אין להחמיר בכך במצוה דרבנן, גם כשמכרך עליה.

[משנ"ב שם]

ולכתפלה נכון לנהר שלא נקנים עץמו בספק פרוכות, ויאכל פחצי ביצה או פחות הרבה משליש ביצה⁽⁵⁾ וכו', דיש מאתרוגים שהוכיחו, דביצים הקצויים פזמנו נקטנו הרבה עד למקצה מפי שיהיו פזמים הקדמונים שבהם שצרי תקנים⁽⁶⁾ וכו', כגון מרוז פזמן הנה ופיקוקן [כוסות⁽⁷⁾], ונקצה לפי זה כןמננו וקטנים לקבל מצוה עד לשעור ביצה⁽⁸⁾, ומרוז יצא בדיעבד אך אם לא אכל רק בשליש ביצה⁽⁹⁾.

(5) ושיעור של 'פחות הרבה', הורה הגרי"ש אלישיב (ספר כזית השלם פ"א הע' 36) שהוא כשאכל לא יותר מ-15 סמ"ק.

(6) והוכיח כן הצ"ח (פסחים קטו, ב ד"ה והואיל) מהמבואר שם (קטו, א) ששיעור רביעית הלוג הוא ביצה ומחצה, שהם שתי אצבעות על שתי אצבעות בגובה שתי אצבעות וחצי אצבע וחומש אצבע, ומדד הצ"ח באצבע של זמנינו, ויצא לו שבנפח זה המחנר בגמרא נכנסות שלש ביצים של זמנינו, והרי מבואר בגמרא שבנפח זה נכנסת רק ביצה ומחצה. ועל כן יש לומר שאחת משתי המידות השתנתה - או שהתקטנו הביצים או שגדלו האצבעות, והסיק שכוין שלא מסתבר שגדלו האצבעות, ודאי שהתקטנו הביצים.

ולענין חישוב השיעור בזמנינו, כתב בשיעורין של תורה (מהדו"ק סי' י אות ג, כא, כד) שלפי הצ"ח וכן הוראת החזו"א למעשה, יש לחשב את הרביעית שהיא 150 סמ"ק בערך (בגימטריא כו"ס הנ"ך). דהיינו כשלוש ביצים של זמנינו. ושיעור הביצה יש לחשב לפי שתי ביצים של זמנינו, ועבור כזית שהוא שליש ביצה ולפי הכרעת החזו"א להקל (בהרמב"ם) הוא שני שלישי ביצה של זמנינו עם קליפתה, ולפי זה שיעור הכזית הוא 33.3 סמ"ק, ולדעת המשנ"ב שיש להחמיר שכזית הוא חצי ביצה, שיעורו הוא 50 סמ"ק. [וכתב שם (מהדו"ב אות כז), שעל פי מדידת החזו"א התברר כי בחצי מצת מכונה יש שיעור כזית בריח. ובהגדה שם כתב, שאחר כמה שנים מדדו שוב ונמצא שבחצי מצה אין מספיק לכזית, וראוי שיהא הכזית בערך שני שלישי מצה].

מאידך, דעת הגרי"ח נאה (שיעורי תורה שער ג) על פי מה שמדד שיעור האצבע, שרביעית היא 86.4 סמ"ק (בגימטריא כו"ס), וביצה שהיא שני שלישי מרביעית, שיעורה הוא 57.6 סמ"ק, ושיעור כזית מצה, לדעת השריע שכזית היא חצי מכביצה, שיעורו 28.8 סמ"ק, ולפי דעת הרמב"ם שהכזית הוא שליש מכביצה, שיעורו 19.2 סמ"ק.

הנה סמ"ק הוא מידת נפח שמשקלה משתנה לפי הדבר הנמדד, ובמים מספר הסמ"ק שווה למספר הגרמים במשקל, כלומר שמשקלו של סמ"ק אחד של מים הוא גרם אחד. אבל מצה משקלה הסגולי קל ממשקל המים, ומשתנה בין סוגי המצות, ולכן נמצא שכל גרם מצה הינו קרוב לשני סמ"ק, והרצוה לצאת ידי חובתו ללא כל חשש, יקח לכזית הראשון כמשקל 25 גרם מצה.

המשך במילואים עמוד 39

